

Streszczenie rozprawy doktorskiej mgr. Roberta Utkowskiego

Tytuł dysertacji:

Tekst w przekazach wizualnych. Nowe terytoria polskiej literatury?

Promotor: dr hab. Piotr Pietrych, prof. UJK

Celem rozprawy jest rozpoznanie form istnienia tekstu literackiego w przekazach wizualnych: w obrazach, rzeźbach, instalacjach, a także w mediach cyfrowych. Zbadanie sposobów, w jakie współczesna literatura, przede wszystkim poezja, wykorzystuje inne media. W pracy przechodzę od tradycyjnych form istnienia sztuki, czyli od malarstwa, poprzez grafikę, rzeźbę-instalację, do sztuki cyfrowej.

Sposoby funkcjonowania tekstu literackiego w innych sztukach przedstawiam na przykładzie kilkorga artystów reprezentujących różne pokolenia – pokazując tym samym żywotność tego rodzaju artystycznych poszukiwań. Wybieram tych artystów, którzy świadomie i konsekwentnie tworzą dzieła łączące tekst z obrazem i chcą być postrzegani także jako poeci czy pisarze.

Praca składa się z sześciu rozdziałów.

Rozdział pierwszy przedstawia w skrócie historię związków pisma i obrazu, od starożytności, przez średniowiecze, renesans, barok, odrodzenie, do czasów współczesnych.

W rozdziale drugim skupiłem się na uporządkowaniu i określeniu pojęć kluczowych dla rozprawy: „tekst”, „wizualność” oraz „literackość”.

W rozdziałach trzecim, czwartym i piątym omawiam twórczości artystów, którzy tekst wprowadzają do dzieł „klasycznych” (malarstwo, grafika, rzeźba czy instalacja). To, w kolejności: Zbigniew Makowski, Andrzej Bednarczyk, Zuzanna Dolega. Na przykładzie wybranych prac pokazuję, jak w dziełach tych artystów funkcjonuje tekst, jakie przybiera formy, wskazuję także inspiracje, odniesienia i szerokie pole kulturowe, na jakim te realizacje wyrastają.

W rozdziale szóstym skupiam się na literaturze cyfrowej, pokazując, w jaki sposób tekst wykorzystują cybertwórcy i jakie możliwości daje im wykorzystanie nowych narzędzi.

Na zapisy umieszczane w dziełach, którymi się zajmuję, patrzę przez pryzmat tekstu, pamiętając jednak o tym, żeby przy analizie czy interpretacji uwzględniać także aspekt graficzny zapisu, jego kształt. Żadnego z tych elementów nie można pominąć, bo tekst w takich realizacjach domaga się dla siebie przestrzeni na analogicznej zasadzie, co obraz.

W zakończeniu staram się odpowiedzieć na pytanie, na ile omówione formy istnienia

literatury można uznać za „nowe”, i na ile wnoszą one do literatury „nową jakość”.

Praca zawiera bogaty materiał ilustracyjny oraz aneks, w którym umieszczone są między innymi są wywiady z wybranymi artystami.